בית אהרן — דברים

אלה הדברים אשר דיבר משה כו'. איתא במדרש אמר הקב"ה ראה לשונה של תורה כמה חביבה שמרפא את הלשון. מנין שכן כתיב מרפא לשון עץ חיים כו':

ולכאורה מה שייך המדרש הזה על זה הפסוק אלה הדברים וכי הפסוק הזה מדבר מלמוד התורה:

ונוכל לומר עפ"י פשוט. אלה הדברים אשר דיבר משה. היינו שהכניס הדיבורים האמיתיים בתוך כללות ישראל שיעסקו תמיד בתורתו ועבודתו ולמדם האיך צריכים ללמוד תורתו. ובאמת הדיבורים של משה ודיבורים של תורתינו הקדושה הן הן דיבורים נצחיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים:

בעב"ר הירד"ן. היינו בהדברים שיאמר אח"כ יכול לעבור כל הירידות. היינו הדברים הנמוכים מאוד ולהעלותם לשרשם. ועתה מפרש הכתוב. במה יכול לעשות כנ"ל. לזה אמר

במדב"ר. היינו בדיבור של תורה ותפלה:

בערב"ה. היינו שידבר הדיבורים של תורה ותפלה במתיקות גדול לקבל חיות מהם:

או יאמר בערב"ה. הוא ל' ערבוב. היינו כשישראל מעורבים כולם ביחד בחיבה ובאחדות והולכים לבהכנ"ס ומתפללים ביחד באחוה ושלום וריעות אזי יכולים אחר כך לישב ללמוד תוה"ק ג"כ באהבה:

או יאמר בערב"ה. ל' ערבות. כי כל ישראל ערבין זה בזה וזאת היא הסיבה אשר איש את אחיו יחזקו זא"ז לעבודתו יתברך. ועתה מפרש הכתוב האיך צריכים ללמוד ולהתפלל. ע"ז אמר הכתוב

מול סוף. היינו שיהיה כוונתו בעת שיושב ללמוד או להתפלל שהוא עומד כנגד הקב"ה ובהאיך אנפין יקום קדם מלכא. וזהו מול סוף. כי עפ"י האמת נקרא הקב"ה אין סוף כידוע. מחמת שלכל הדברים שבעולם יש להם סוף. והוא יתברך אין לו ראשית ולא תכלית. שנאמר אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים. אך מחמת שכל הדברים שבעולם יתמו ויכלו. ואחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא. כמאמר המה יאבדו ואתה תעמוד. לכן הוא נקרא סו"ף. כי סוף כל הדברים הוא לבדו יהיה. וזהו מול סוף. היינו למול הקב"ה. יהיה כוונתו בעת שילמוד ויתפלל כי אין ראוי להתפלל במחשבת זולתו רק לו לבדו ראוי להתפלל:

בין פאר"ן. היינו שיפאר וישבח להקב"ה בגודל פאר וכשאדם רוצה לעלות ולהגיע למול הקב"ה שהוא סוף כל הדברים שבעולם צריך לעלות בדברי תוה"ק שהיא ג"כ נצחית ותקום לעד. ובזה הכל על נכון. כי באמת מיירי הפסוק מלימוד התורה הקדושה:

עוד נוכל לומר. אלה הדברים אשר דיבר משה כו' במדבר בערבה מול סוף כו'. כתיב בתהלים. אלהי עלי נפשי תשתוחח ע"כ אזכרך מארץ ירדן כו'. פי' הכתוב כי מי שיש לו מדת השפלות וההכנעה ומכניע א"ע יותר מכל הדברים הנמוכים והשפלים יכול לעלות עד אין סוף. וזהו כוונת הכתוב כשנפשי עלי תשתוחח אזי אזכרך מארץ ירדן וחרמונים ומהר מצע"ר שהם מקומות נמוכים ואין עושין פירות כלל מזה אזכרך ויהיה להם עלייה עד שמי רום. וזהו ג"כ אזכר"ך שיהיה בבחינת זכ"ר להשפיע עלינו כ"ט. וזהו ג"כ. אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל. בעבר הירדן במעבר הירידה והשפלות. במדב"ר מי שמשים עצמו כמדבר שהוא הפקר יזכה לתורה שנתנה במדבר. בערב"ה. יש לו ג"כ ב' פירושים כי ערבה אין לה טעם וריח. כי מי שמשפיל עצמו ונחשב בעיניו שאין לו טעם וריח אזי יוכל לבא לפירוש השני של ערב"ה שהוא ל' עריבות ומתיקות. ומי שהוא מול סוף שתמיד צופה ומביט על הסוף של כל האדם כי במה נחשב הוא אזי יכול לבא לבחינה לומר שירה כמו שאמרו על ים סוף:

או יאמר. אלה הדברים כו'. הנה זה ידוע שאתפשטותא דמשה הוא בכל דרא עד שיושלם העולם ויבוא לתכליתו וזה פי' הכתוב אלה הדברים אשר דבר משה. למי דיבר אל כל ישראל. היינו כל ישראל שהיו בעולם מיום בריאת שמים וארץ ושיהיו בעולם עד שיושלם כל העולם הכל ע"י דיבורים של משה. ומה דיבר אליהם

בעב"ר הירד"ן. שמחוייב כל איש ישראל לידע. שהגם שנשמתו חצובה מתחת כסה"כ. עכ"ז מחוייב לעבור את הירדן. היינו בכל הבחינות הנמוכים והשפלים. בכדי שיתעלו הכל להקב"ה למקורו הראשון. וכפי שאמר דהע"ה ע"כ אזכרך מארץ ירדן וחרמונים מהר מצער היינו כשאני בתכלית השפלות משם אזכור אותך בכדי להעלות הכל ולייחד כל העולמות להש"י. כי זהו ירידה לצורך עליה כדי שיתעלו כל הבחינות הנמוכים והשפלים למקורו הראשון. וזה החיוב מוטל על כל איש ישראל להעלות כל הנ"ק המונחים בעמקי הקליפות ולייחדם לשרשם. ומפני מה הוא כך. תהום אל תהום קורא לקול צנוריך. לקול הצנור היורד מלמעלה. כל משבריך. פי' כל התקוות שלך. וגלי"ך כל העליות שלך. עלי עברו. מחוייבים לעבור על ידי כידוע אשר כל הקדושות מחוייבים להתעלות והכל דרך בחינת אר"ץ. והעיקר לייחד העוה"ז עם העוה"ב. ומחוייבים כל הנשמות לירד לזה העולם בכדי שע"י עשיית מצותיו והתקשרות שלו אפילו בדבר הרשות שהם דברים נמוכים מאוד צריך להעלות הכל להקב"ה. וזהו פירוש של בעבר הירדן:

במדבר. כידוע ששם מונחים כל הנ"ק. וזה היה עיקר המסעות. וגם נוכל לומר. במדבר. פירוש בדיבורים שלו שמדבר לפני הקב"ה בתורה ובתפלה ונותן בזה חיות של הבורא ב"ה. בזה הוא מעלה את כל העולמות. בערבה. כפי דאיתא באור החיים הק' שני פירושים. לשון ערבות ולשון מתיקות. כמבואר באוה"ח הקדוש. ונוכל עוד לומר. בערבה. ל' ערבוב. היינו שצריך כל אדם לידע אשר מעת בריאת העולם נתערב רע בטוב וטוב ברע. וזהו עיקר כוונת הבריאה של כל העולם. ושולח הקב"ה הנשמות לזה העולם בכדי לברר הטוב מהרע ושיכלה הרע לגמרי. ואז יהיה ביאת משיחנו בב"י. וזה תלוי הכל בעובדות של אחינו ב"י. וזהו דאיתא זכו אחישנה. ר"ל זכו היינו כשיזככו את כל העולם ויתבררו ויתצרפו כל העולם. אזי אחישנה. היה כבר בא משיח צדקנו. וזהו עיקר העיכוב של משיח עד שיתברר הטוב מהרע והרע תכלה. וזהו פי' של בערבה. ובאמת זהו טובת עוה"ז. כי אין העולם יכול לסבול את האור הגדול עד שהלביש אותו בכמה לבושין עד שנתערב כפי שדיברנו ומחמת זה יש לנו עבדות שנברר הכל. וזהו טובתינו בעוה"ז. וכל זמן שהעולם נוהג כמנהגו זהו טובתינו שנתברר הטוב בתוך הרע. אבל בעולם האמת טובתו הוא שיתברר הטוב מהרע ויכלה הרע לגמרי שזהו עיקר השלימות. השי"ת יזכינו לזה:

מול סוף. ג"כ כמו שדברנו להביט אל סוף הדבר אשר מוכרח העולם לבא לשלימות הגמור. וכן כל אדם מחוייב לבא לשלימות סוף כל סוף:

בין פאר"ן. זהו פארו של הקב"ה. ובין תופל. זהו העוה"ז. ולב"ן זהו הלבנונית כידוע. וחצרות ודי זהב. זהו ג"כ העוה"ז. זהו הכל להראות אשר בזה העולם מעורב טוב ברע ומלכותו בכל משלה וצריך לברר הכל הטוב מהרע:

נוסחא אחרינא

אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל. משה דיבר אל כללות ישראל בכל מקום ובכל זמן:

בעב"ר הירד"ן. לעבור כל המקומות הירודים והנמוכים: אח"כ התחיל לדבר עוד מהפסוק אלהי עלי נפשי תשתוחח. הנפש משתוחחת ממני. ע"כ אזכרך מארץ ירד"ן. ממקום נמוך וירוד. וחרמונים. יותר נמוך וד"ל. מהר מצער. מתכלית הקטנות. כי כל המקומות כפי מה שהוא. יכול האדם להעלות ולעבור. וע"י מה. במדב"ר בערב"ה. במדב"ר ל' דיבור בערב"ה ל' עריבות ומתיקות. להמתיק הכל ע"י הדיבור:

או יאמר בערבה. לשון התערבות. מול סוף. כפי שמבואר בהאוה"ח הקדוש. להזכיר תמיד את סופו. ועוד רומז מול סו"ף הסוף הידוע:

בליל ש"ק דיבר על מדרש המתחיל.

משל למעין שהיה עכשיו נוטף טיפין טיפין ולמחרת התחיל שוטף והולך עד אין שיעור. כך משה. מתחלה אמר לא איש דברים אנכי ולבסוף כתיב אלה הדברים אשר דיבר משה: כן איתא במדרש

אמר. אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל אל כללות ישראל. לכל אז"א לפי בחינתו וערכו. שכאו"א יכול לקבל הדברים הצריכים לו:

בעבר הירד"ן. היינו בעברו במקומות הנמוכים והשפלים. יוכל לעבור שם באלו הדיבורים. במדבר הוא בחינת מדבר ודיבור. בערבה. ל' ערבה כמשמעו. ול' ערבות כל ישראל ערבים זה בזה. ול' מתיקות. וגם ערבה אין בה לא טעם ולא ריח. לכל אלו הבחי' יוכל לעבור על פי הדיבור. מול סוף. להדברים הנוגעים אל הסוף כידוע. מה כתיב. דיבר משה אל כל ישראל ככל אשר צוה י"י אותו אליהם. ולהלן כתיב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר. אלא ככל אשר צוה קאי על תורה שבכתב. הואיל משה באר. זו תורה שבע"פ. וז"ש מתחלה היה מנטף טיפין טיפין זו תורה שבכתב. ולבסוף היה שוטף והולך זו תורה שבע"פ. כי כל תורה שבע"פ כלולה בתורה שבכתב. כל מה שחדשו וכל מה שעתיד להתחדש. ובלעדי תורה שבע"פ אין אחיזה ותפיסה בתורה שבכתב. וזהו הואיל משה בא"ר כו'. וזהו מעין גנים בא"ר מים חיים ונוזלים מן לבנון:

אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר. כידוע שהקדושה היא עשר ולא תשע. עשר ולא אחד עשר. אבל הקליפה היא אחד עשר וכידוע מ"ש ומלכותו בכל משלה. אשר נטמן בה ג"כ הקדושה. וצריך להשפיל הקליפה ולהעלות הניצוץ הקדוש הנמצא בשם. וזהו אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר. וכשישבר הקליפה יבא עד קדש ברנע יבא לתכלית הקדושה:

ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש. הכל כמו שדברנו מקודם שמבטל הקליפה לגמרי והעלה כל הנ"ק משם:

הואל משה בא"ר את התורה. פי' שעשה את התורה כמו באר שהוא מעין הנובע שאינו פוסק המים ממנו לעולם כך עשה את התורה. ורש"י ז"ל פי' בא"ר בשבעים לשון פירשה להם. כיון שראה משה שישראל מחוייבים להשתעבד בכל שבעים האומות עד שיתעלה כל העולם ויתבררו כפי שדברנו מקודם בתיבת בערבה. לכך פירש להם את התורה בשבעים לשון בכדי שלא יכלו ישראל ח"ו ויהיה להם תקומה לעולם עד שיתברר כל הטוב ויהיה אז שלימות הגמור:

ולזה מביא המדרש על זה הפסוק ישושום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת. פרוח תפרח וגו' כבוד הלבנון ניתן לה וגו'. שהכל נעשה קימעא קימעא. כדאיתא במדרש. היינו הכל כפי שדברנו מקודם. כי העולם כולו מעורב טוב ברע. והעיקר הקדושה מונחת במדבר ובארץ ציה וכמו שאמר דוד המלך ע"ה צמאה לך כו' בארץ ציה ועיף בלי מים כן בקודש חזיתיך. ששם מונחים כל הקדושות. ומשם אני רואה כל הקדושה להעלות אותה. וזהו הפירוש ישושום מדבר וציה ותגל ערבה. הערבובית שנתערב כי יתעלה הכל ותפרח כחבצלת. פר"ח תפרח כי זה ידוע אשר מעת בריאת העולם כתיב ורוח אלקים מרחפת על פני המים זה רוחו של מלך המשיח. שהיה מונח הרפ"ח בתוך שני האותיות הידועים. וזהו פר"ח תפרח שיתוקנו הרפ"ח ניצוצין ויעלו למעלה. ויאמר אלקים יהי אור. זהו אור רוח המחיה. וכמו כן כעת זה היום של ט"ב מוטמן בתוכו הקדושה ובו ביום נולד משיח. וזה מרומז ביעקב שנאמר בו ע"כ לא יאכלו בני ישראל א"ת גיד הנשה כו' כפי דאיתא בספרים א"ת ר"ת תשעה אב. ויעקב תיקן זאת. וכשיתעלה כל העולם כולו לרצונו הפשוט ויתברר כל העולם אז כבוד הלבנון ניתן לה וגו' הדר אלקינו. וכפי שכתוב בפרשה זו אלה הדברים וגו' עד ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדול נהר פר"ת. שפרה ורבה. שמחוייב כל איש מישראל לילך כל הבחינות הנמוכים והשפלים ולברר הכל ושיתצרף ויתלבן עד שיתעלה כל העולם ויבא לשלימות הגמור שזה נקרא בחינת לבנו"ן וזה נה"ר פר"ת שפרה ורבה אורו של הקב"ה וכל העולם יראו בשוב י"י ציון בב"י אכי"ר:

רב לכם שבת בהר הזה פנו וסעו לכם וכו'. פי' הרבה גדולה לכם על ישיבתכם בהר הזה ר"ל בתוך [* כ"ה בהעתקה ואולי צ"ל ההר. אבל לשון בתוך איננו נכון כל כך] הה קבלתם את התורה. ועתה פנו וסעו לכ"ם דייקא מה שנקרא לכ"ם. היינו אכילה ושתיה וכדומה. היינו ובאו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה. כמו שאמרנו מקודם היינו מכל הדברים השפלים והנמוכים להעלות הכל לשרשם:

במוצאי ת"ב אמר זאת על סיום מסכת מכות

רבן גמליאל ור' אלעזר והזקנים הלכו ושמעו קול של שמחה בבבל מפלטיא ברחוק מאה ועשרים מיל התחילו הם בוכים ור' עקיבא משחק. אמרו לו מה אתה משחק. השיב להם אם לעוברי רצונו כך. לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. אחר כך מביא הגמרא עוד שהלכו סמוך להר הבית וראו שועל יוצא מבית קודש הקדשים. התחילו הם בוכים ור' עקיבא משחק כו' אמר להם אם ראיתם שנתקיים נבואתו של זכריה שאמר עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים כו' ע"כ לשון הגמרא. ולכאורה תמוה למה הוא כך דבר רחוק זה מזה. הם בכו והוא שמח ועוד מהו השמחה:

ונוכל לומר דאיתא בגמרא. עד שלא נולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון. וזה שייך להדבורים שדברנו בשבת העבר. כי מעת בריאת העולם נתערב הטוב ברע. וזה שנאמר ישושום מדבר וציה כפי שדברנו. והראיה אשר בשעת בריאת העולם כתיב והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום. בוודאי היה חושך גדול ורע למאוד. ורוח אלקים מרחפת. זה רוחו של מלך המשיח בשם היה נטמן משיח. היינו עיקר קדושתו של הקב"ה. ובאמת כך היא המדה אשר כל הבחינות הנמוכים והשפלים מתאוים להעלות לרצונו הפשוט. לזאת מה שהוא יותר נמוך ושפל מונח בשם יותר הניצוצות הקדושות. רק כעת הוא נטמן מאוד. ואי"ה כשיתעלה כל העולם יתגלה טובו וחסדו. וכפי שאומרים בשם הרב הקדוש מו"ר ר' זוסי' מאניפאליא ותגמלנו חסדים טובים. אחר שהם חסדים בוודאי הם טובים רק האמת הוא שכל מה שעושה הקב"ה הכל הוא חסדים. רק העולם אינם יכולים לקבל רב טובו וחסדו לכן הלביש אותו בלבושין. לכן אנו אומרים חסדים טובים שיהיה הלבוש ג"כ טוב. משל לאחד שמצא אבן טוב למאוד רק שהוא מונח בתוך הקוצים ואין באפשרי לבא לזה האבן. לזה אנו אומרים חסדים טובים. ולע"ע כל זמן שהעולם אינו בשלימות גנוז טובו ואורו בתוך לבושין. ונמסרו הכל לתוך כל העולם עד שיתעלו כל העולמות. לזה כשראו הממשלה גדולה אצל הרשעים. ובשם כל ההשפעה הקדושה. בכו. אבל ר' עקיבא השגיח על עיקר הדבר וראה אשר אין באפשרי שיתעלה כל העולם רק בזה האופן ומכל דברים הנמוכים ומכל השבעים אומות משם יבורר הניצוץ הקדוש שיש בהם וע"י יבא משיח אי"ה. לזה שמח כי הוא השגיח על סוף הדבר אשר מזה יוצמח ביאת משיחנו בב"י. ולזה מביא המאמר השני שהם ראו השועל בכו. אבל ר' עקיבא שמח כפי דאיתא ברש"י בשיר השירים שועלים קטנים וכו'. ופירש רש"י כי דרכו של שועל להביט לאחוריו. לזאת הם בכו על החורבן כי שועלים הלכו בו אבל ר' עקיבא הביט על סוף דבר כי היה קשה לו ומה דווקא שועל רק מחמת שהשועל מביט לאחוריו. ובזה רמז הקב"ה שיביטו ג"כ לאחוריו. היינו לסוף דבר אשר עי"ז יתקיים נבואת זכריה ויבא משיח צדקינו אי"ה במהרה בימינו אמן: